

MOLIYAVIY SAVODXONLIK VA GENDER

*Davirova Shakhlo - PhD, dotsent,
Toshkent Davlat iqtisodiyot universiteti
davirova_shaxlo@tsue.uz*

“Biz bir qator rivojlangan davlatlar qatoriga kirishni o‘z oldimizga maqsad qilib qo‘yganmiz va ilm-fan, ta‘lim va innovatsiyalarga tayangan holda islohotlarni jadal olib borish orqaligina erisha olamiz.” Shavkat Mirziyoyev, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti.

Ayollar erkaklarga qaraganda ko‘proq ish bilan ta‘minlanadigan yoki ko‘proq oladigan bironta davlat yo‘q. XMT ma‘lumotlariga ko‘ra, ayollar dunyo aholisining 49,6 foizini tashkil qiladi, biroq ularning jahon yalpi ichki mahsulotiga qo‘shgan hissasi 37 foizni tashkil qiladi. Ayrim mamlakatlarda, masalan, Hindistonda ish bilan band ayollarning ulushi 24 foizni, yalpi ichki mahsulotdagi hissasi esa 17 - 18 foizni tashkil etadi. Sharqiy Yevropa va Markaziy Osiyo mamlakatlarida xodimlarning 47 foizini ayollar tashkil etadi, biroq ularning YaIMdagi hissasi 41 foizni tashkil etadi.¹ Nima uchun bu sodir bo‘lmoqda? Ayollar ko‘proq yarim kunlik ishlaydi va o‘rtacha hisobda ular ishlagan soatlar soni erkaklar umumiy ish vaqtining 80% ni tashkil qiladi. Ayollar iqtisodiyotning unumdorligi past bo‘lgan tarmoqlarda: ta‘lim, sog‘liqni saqlash, qishloq xo‘jaligi va xizmat ko‘rsatish sohalarida ham nomutanosib ravishda band. Shu bilan birga, ayollar haq to‘lanmaydigan ishlarning 75 foizini bajaradilar: - Janubi-Sharqiy Osiyo mamlakatlarida ayollar bunday ishlarning 90 foizini, AQSh va G‘arbiy Evropada - 60 - 70 foizini bajaradilar. Agar biz ushbu ishni minimal mehnat stavkalari bo‘yicha hisoblasak, u yalpi ichki mahsulotning 13 foizini tashkil qiladi.

Kristalina Georgieva, XVJ boshqaruvchi direktorining fikricha „Biz hisoblab chiqdikki, agar ayollar yerkaklar bilan bir xil mehnat bozoriga kirish imkoniga yega bo‘lsa, AQSh yalpi ichki mahsuloti 5 foizga, Yaponiyada 9 foizga, Hindistonda 27 foizga, Misrda 34 foizga yuqori bo‘lar yedi. Mamlakat, jamiyat gullab-yashnashini xohlaysizmi? Ayollarning bu jarayonga hissa qo‘shishiga imkoniyat yarating“.

«Ayol, biznes va qonun» (Women, Business and the Law) McKinsey Global Instituti tadqiqotiga ko‘ra, agar ayollar iqtisodda erkaklar kabi ishtirok etsa, 2025 yilga borib global YaIM 26 foizga yoki 28 trillion dollarga oshadi. Mehnatga layoqatli aholining qariyb 50 foizini tashkil etuvchi ayollar jahon yalpi ichki mahsulotining atigi 37 foizini tashkil qiladi.²

Xotin-qizlarning iqtisodiyotdagi faolligini oshirish kompaniyalarning ijtimoiy

¹ Гендерные разрывы в странах Евразии: Негативные последствия COVID-19 (oecd.org/https://www2.oecd.org/eurasia/Gender%20gaps%20in%20Eurasia_Mar%202021RUSCover.pdf

² Women, Business and the Law. 2024 International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank 1818 H Street NW, Washington, DC 20433

aloqalarini kengaytiradi, bu esa ko'proq bilimli biznes qarorlar qabul qilishga, innovatsiyalarni rivojlantirishga va shuning uchun sarmoyadan ko'proq daromad olishga olib keladi, deb yozadi Garvard biznes maktabidan Letian Chjan. Direktorlar kengashlaridagi gender xilma-xilligi strategiyasi innovatsiyalar bilan bog'liq bo'lgan kompaniyalarning daromadlari o'sishi bilan ijobiy bog'liq, S&P 500 indeksidagi 1500 ta kompaniyani o'rganish shuni ko'rsatdiki, bank nazoratchilaridagi ayollar ulushining ortishi esa ko'proq bilan bog'liq. bank tizimining barqarorligi.

XVJ tadqiqotlarida mehnat bozorida gender tengsizligi yuqori bo'lgan mamlakatlarda bu o'sish YaIMning o'rtacha 35% ni tashkil qiladi. Xotin-qizlarning mehnat bozoriga kirishi yo'lidagi to'siqlarni (kamsitish, ijtimoiy va madaniy omillar) bartaraf etish, ayniqsa, qashshoq mamlakatlarda mehnat unumdorligining sezilarli o'sishiga, natijada, farovonlik va iste'molning oshishiga olib keladi.

Moody's reyting agentligi tahlilchilarining hisob-kitoblariga ko'ra, gender ish haqi farqining qisqarishi jahon iqtisodiyotiga qo'shimcha 7 trillion dollar olib keladi va global yalpi ichki mahsulot 7 foizga oshadi. Taraqqiyotning hozirgi sur'atida gender tengsizligini kamaytirish uchun taxminan 132 yil kerak bo'lishi mumkin.

Moliyaviy savodxonlik degabda - moliyaviy xatti-harakatlarning eng muhim omillaridan biri. Axir, "etarli bilim va ko'nikmalarsiz, ayniqsa, dinamik va murakkab muhitda, o'z moliyasini qoniqarli boshqarish mumkin emas" (Dinga va boshq., 2011). Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ta'lim dasturlari moliyaviy natijalarni yaxshilash bilan bog'liq (Agarval va boshqalar, 2011), moliyaviy savodxonlik esa pensiya jamg'armalarini malakali boshqarish va fond bozorida samarali investitsiya faoliyati bilan bog'liq (Lusardi, 2013).

Dunyoning eng qashshoq mamlakatlarida qizlarning 50 foizi o'rta maktabga bormaydi. Biroq, tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, qizlar maktabining har bir qo'shimcha yili ularning umr bo'yi daromadini 15% ga oshiradi. Ayollarning ta'limini, demak, ayollarning daromad olish salohiyatini oshirish o'z farzandlarining turmush darajasini yaxshilaydi, chunki ayollar o'z daromadlaridan yerkaklarga qaraganda ko'proq oilasiga hissa qo'shadilar.

Ayollar boshqaruv funktsiyalarini yaxshiroq boshqarish va inqirozli vaziyatlarda odamlarni boshqarish qobiliyatiga ega; ularda o'rtacha "yumshoq ko'nikmalar", hissiy va ijtimoiy intellekt yaxshi rivojlangan - garchi ish joyida ayollar erkaklardan farqli o'laroq o'zlarini past baholaydilar va erkaklar bilan bir xil kompetentsiyalarga ega bo'lgan ish haqining pastligi gender ish haqi farqining sabablaridan biridir.

Qizlar, ayollar va barcha gender o'ziga xoslikdagi odamlarni himoya qilish va ularga sarmoya kiritish ushbu muammolarni hal qiladi va barcha odamlarga o'z salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishga, inson kapitalini yaratishga va yanada inklyuziv va adolatli jamiyatlarga aylanishga imkon beradi. Agar bandlikdagi gender tafovutlari bartaraf etilsa, mamlakatlar bo'ylab o'rtacha hisobda aholi jon boshiga to'g'ri

keladigan uzoq muddatli YaIM deyarli 20 foizga yuqori bo'lar edi.

Stereotiplardan farqli o'laroq, ayollar tashabbuskorlik, rivojlantirish va rivojlantirish, shuningdek, natijalarga e'tibor berish kabi yuqori ko'rsatkichlarga ega. Ayollar kamroq xavf-xatarga duchor bo'lishadi, chunki ko'proq erkaklar salbiy oqibatlardan qo'rqishadi va kamroq raqobatbardoshlikni ko'rsatadilar. Xotin-qizlarni yollashni ko'paytirish kompaniyalarda ishlayotgan ayollarning mehnat unumdorligini oshiradi, chunki bu kamsitishlarni kamaytiradi.

Barqaror rivojlanish maqsadlarning 4- "Hamma uchun sifatli ta'lim", Barqaror rivojlanish maqsadlarining 5- "Gender tengligi" bilan chambarchas bog'liq. "Rivojlanayotgan mamlakatlarda qizlarning ta'lim olishi (va umuman ayollarning imkoniyatlarini kengaytirish) tezroq rivojlanishga va aholi o'sishining tezroq qisqarishiga olib keladi, shu tariqa iqlim o'zgarishi oqibatlarini yumshatish kabi ekologik muammolarni hal qilishda muhim rol o'ynaydi.

Rivojlanayotgan hududlarda ayollar tomonidan boshqariladigan korxonalar erkaklar tomonidan boshqariladigan korxonalarga qaraganda kamroq kapitalga ega. Afrikaning Sahroi Kabirdan janubi-g'arbiy qismida fermer ayollar erkaklar fermerlarga qaraganda texnika, qishloq xo'jaligi asbob-uskunolari, o'g'itlar va ma'lumotlardan kamroq foydalanish imkoniyatiga ega. Va bir nechta istisnolardan tashqari, ayollar boshchiligidagi korxonalar - xoh fermer xo'jaligi yoki boshqa yo'l bilan - kredit yoki boshqa moliyalashtirish manbalarini kamroq olishda davom etmoqda.

Xorijiy investitsiyalardan foydalanish imkoniyatining yo'qligi va firmalarning yoshi ayollar tomonidan boshqariladigan biznesni noqulay ahvolga solmoqda. Xorijiy investitsiyalar texnologiya va inson resurslarini boshqarish yaxshilashi mumkin bo'lgan muhim kanaldir. Biroq, xorijiy investitsiyalar ayollar tomonidan boshqariladigan korxonalarga yetib bormayapti va bu unumdorlikdagi farqning 12 foizga oshishi bilan bog'liq. Afsuski, bu ayanchli tsiklga olib kelishi mumkin, bunda ayollar duch keladigan to'siqlar ularning unumdorligini pasaytirishi va shuning uchun xorijiy investitsiyalarni olish ehtimolini kamaytirishi mumkin, bu esa o'z navbatida bunday korxonalar uchun imkoniyatlarni yanada qisqartiradi. Bundan tashqari, ayollar boshqaradigan korxonalar erkaklar korxonalariga qaraganda o'rtacha ikki yoshga yoshroqdir va bu hosildorlikdagi farqning 8 foizga oshishi bilan bog'liq.

Shubhasiz, biznes muhiti muhim ahamiyatga ega. Ayollar tomonidan boshqariladigan korxonalar jinoyat tufayli ko'proq zarar ko'radi (21% ga nisbatan 19%), xavfsizlik uchun kamroq to'laydi (51% ga nisbatan 55%) va elektr generatoriga egalik qilish ehtimoli kamroq (26% ga nisbatan 34%). %).

Madaniy me'yorlar yoki institutsional omillarni tushunish uchun qo'shimcha tadqiqotlar talab etiladi. Mamlakat darajasidagi institutsional omillar yoki madaniy me'yorlar qo'shimcha tekshirishni talab qilishi mumkin. Boshqa tadqiqotlar xotin-qizlar biznesining sustligi va samarasizligi, shuningdek, mahalliy ishlarni, ayniqsa bola

va oqsoqollarga parvarish qilishga olib keladigan uy xo'jaliklarining samarasizligi, shuningdek, gender kamchiliklarini taqsimlash normalarining ahamiyatiga ishora qilmoqda tadbirkor ayollar o'z biznesiga bag'ishlashlari mumkin bo'lgan vaqt miqdori.

Moliyaviy xulq-atvorni belgilovchi ichki omillar intellektual, ijtimoiy-demografik va shaxsiy-psixologik omillarga bo'linadi. Intellektual omillarga moliyaviy savodxonlik, moliyaviy masalalarga e'tibor va moliyaviy faoliyatga qiziqish, moliyaviy tajriba va kognitiv xususiyatlar kiradi.

Lodhi, 2014. moliyaviy savodxonlik, tajriba, buxgalteriya hisobi ma'lumotlaridan foydalanish, moliyaviy hisobot tahlilining ahamiyati va yoshning shaxsning investitsiya qarorlariga ta'sirini o'rganib chiqdi. Ular yuqorida qayd etilgan o'zgaruvchilar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash uchun korrelyatsiya tahlilini o'tkazdilar. Olingan natijalarga ko'ra, moliyaviy savodxonlik va buxgalteriya hisobi ma'lumotlaridan foydalanish axborot assimetriasini kamaytirish va xavfli moliyaviy vositalarga investitsiya qilish uchun muhim hisoblanadi.

Rossiyalik olim Sushko tomonidan o'tkazilgan sotsiologik tadqiqot natijalaridan olingan ma'lumotlar to'plamini tahlil qilish, moliyaviy savodxonlik darajasi uning daromadlari hajmidan ko'ra odamning jamg'arma va kredit qarorlarini qabul qilish strategiyasiga ko'proq ta'sir qiladi degan xulosaga keldi. an'anaviy ravishda moliyaviy xatti-harakatlarning asosiy belgilovchisi sifatida qaraladi. Bundan tashqari, moliyaviy xatti-harakatlar modellari moliyaviy masalalarga e'tibor va moliyaviy faoliyatga qiziqish kabi o'zgaruvchilarni hisobga oladi. Shunday qilib, Ameriks, Kaplin va Leahi (Ameriks va boshq., 2004) ko'p odamlar aqldan ozishlarini va o'z xarajatlari haqida umuman o'ylamasliklarini tan olishadi. Shu bilan birga, moliyaviy faoliyatga qiziqish inson uchun moliyaviy savodxonlik darajasini oshirishga turtki bo'ladi. Shuning uchun qiziqish ko'pincha ma'lum bir moliyaviy ma'lumotga ega bo'lishdan ko'ra muhimroqdir.

Kahneman, 2013. Bu guruhdagi yana bir omil - bu shaxsning moliyaviy tajribasi, uning oldingi moliyaviy qarorlari va ularning natijalari. Uzoq muddatli istiqbolda salbiy moliyaviy tajribaning mavjudligi insonning investitsiya faolligini kamaytirishi va ehtiyotkorligini oshirishi mumkin. Qisqa muddatda Nobel mukofoti sovrindori Kahneman (2013) tomonidan muhokama qilingan "yo'qotishdan voz kechish" ishlashi mumkin. Uning mohiyati shundaki, odam ma'lum miqdordagi pulni yo'qotishdan shunchalik xafa bo'ladiki, u "qayta yutib olishga" intiladi va ko'proq yo'qotishlarga duch keladi. Shunday qilib, yo'qotishdan voz kechish yo'qotishlarga olib keladi.

Lusardi, 2013. Kognitiv xususiyatlar ko'pincha moliyaviy savodxonlik va yosh bilan birgalikda o'rganiladi.³ Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti bu xususiyatlar inson hayoti davomida o'zgarib turadi, deb hisoblaydi va bu, jumladan, hayotning iqtisodiy

³ Lusardi, Annamaria, Pierre-Carl Michaud, and Olivia S. Mitchell. 2013. Optimal Financial Literacy and Wealth Inequality. NBER Working Paper 18669.

konteksti bilan bog'liq. Insonning kognitiv qobiliyatlari va uning iqtisodiy tanlovi o'rtasida aniq bog'liqlik aniqlandi. Ko'pincha, individual moliyaviy xatti-harakatlar idrok yoki tahlil xatolarini aks ettiradi. E'tibor yoki ma'lumotning etishmasligi, mavjud ma'lumotlarni to'g'ri qayta ishlay olmaslik, noaniqlik va boshqalar ba'zan noto'g'ri moliyaviy qarorlarga olib keladi.

Gender. Er-xotinlarning moliyaviy qarorlarini qabul qilishda ayollarning ishtiroki ko'plab olimlarning tadqiqotlari markazida (Fonseca va boshq., 2012; Friedberg, Webb, 2006). Bernasekning ishi shuni ko'rsatadiki, ayolning oladigan daromad darajasi uning oiladagi moliyaviy qarorlarni qabul qilishda ishtirok etishiga bevosita ta'sir qiladi (Bernasek & Bajtelsmit, 2002). 2012-yilda Fonseca, Mullen, Zammaro va Zissimopoulos (Fonseca at al., 2012) moliyaviy savodxonlik va moliyaviy qarorlarni uyda taqsimlashda gender farqini aniqladilar (Fridberg, Webb, 2006). Darmut kolleji doktori Anna Mariya Lusardi tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, moliyaviy savodxonlikning past darajasi ikkala jins uchun ham keng tarqalgan muammo bo'lsa-da, ayollar o'rtacha hisobda erkaklarnikiga qaraganda kamroq moliyaviy savodxonlikka ega. Shuningdek, ular moliyaviy zarbalardan kamroq himoyalangan. Bu ajralishlar sonining ko'payishi va ayollarning umr ko'rish davomiyligining oshishi bilan bog'liq. Bundan tashqari, ular o'z farzandlarining ta'limi haqida qayg'uradilar va keksa ota-onalariga erkaklarga qaraganda ko'proq yordam berishga harakat qilishadi (Galishnikova, 2012). Bundan tashqari, tadqiqotchilar ayollarning xavf-xatarlardan voz kechishi bilan bog'liq yana bir muhim masalani o'rganishmoqda.

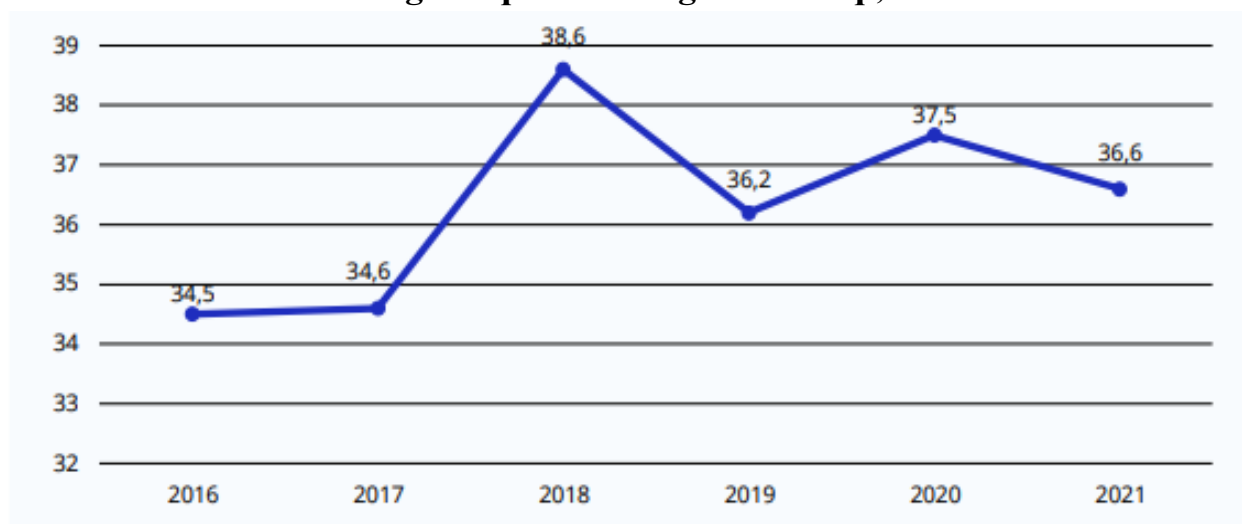
Oila. moliyaviy xulq-atvorga ham ta'sir etuvchi omil hisoblanadi. Eng ko'p o'rganilgan soha - moliyaviy qarorlar qabul qilishda juftliklar qanday munosabatda bo'lishlari. Xotinlar ko'pincha erlaridan yoshroq va ayollar erkaklarga qaraganda ko'proq yashaydi degan g'oyaga asoslanib, Browning (2009) oila a'zolari hayot tsiklining turli bosqichlarida apriori ekanligini ta'kidladi. O'z navbatida, yosh nuqtai nazaridagi farqlar qabul qilingan moliyaviy qarorlarga ta'sir qiladi. Qayd etilishicha, eng katta turmush o'rtog'i oxirgi so'zni tark etganda, bunday qaror ko'pincha to'g'ri bo'lib chiqadi. Biroq, o'rtacha hisobda, urning qarorlari xotinning qarorlariga qaraganda ko'proq to'g'ri bo'ladi (Fridberg, Webb, 2006). Ota-onalar tomonidan yaxshi moliyaviy boshqaruv bolalarda namoyon bo'ladi: ular cho'ntak pulidan mahrum bo'lmaydilar va qarzdor holi bo'lish ehtimoli ko'proq. Va aksincha, ota-onalari o'z mablag'larini qanday boshqarishni bilmagan bolalar qo'shimcha cho'ntak pullarini so'rashadi va ko'pincha qarzdor bo'lishadi (Galishnikova, 2012).

Sog'liq. moliyaviy qarorlarni qabul qilishga ta'siri Jeyms Boyl va Bennett (Bennet va boshq., 2004) ishlarida muhokama qilinadi. Mualliflar uy xo'jaliklarining investitsiya va jamg'arma xatti-harakatlari va investitsiya tuzilishi ularning a'zolarining sog'lig'i bilan bog'liqligini aniqladilar. Rozen va Vuning ishi shaxsiy salomatlik va

moliyaviy qarorlar o'rtasida kuchli bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi; Sog'lig'i bilan bog'liq muammolarga duch kelgan odamlar xavfsizroq moliyaviy strategiyalar va likvid moliyaviy vositalarga intilishadi.

Davlat. Bundan tashqari, moliyaviy qaror moliyaviy tanlovning mavjudligi (jumladan, tijorat banklarida omonatlarni erkin joylashtirish, chet el valyutasini, qimmatli qog'ozlarni sotib olish va sotish imkoniyati), shuningdek, omonatlarni sug'urtalash kabi davlat kafolatlari bilan cheklanadi.

Mehnatga haq to'lashda gender farqi, %⁴



OTB ma'lumotlariga kpo'ra ayollar, keksalar, nogironlar va turmush qurganlar moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirish uchun Payme, Click yoki Apelsin kabi raqamli moliyaviy xizmatlardan kamroq foydalanishadi. Bunday xizmatlar soni foydalanuvchining daromadi va ta'lim darajasi oshgani sayin o'sib bormoqda. Oliy ma'lumotga ega bo'lgan ayollarning raqamli ko'nikmalarga ega bo'lish ehtimoli darajasi bo'lmagan ayollarga qaraganda 46% ko'proq.

. ko'magida O'zbekistonda olib borilgan tadqiqot shuni ko'rsatadiki, shaharlardagi uy xo'jaliklarining 77 foizida oila istiqomat qilayotgan uy yoki kvartira rasman oila a'zolari nomiga rasmiylashtirilgan, qishloq joylarda esa bu ko'rsatkich 85 foizni tashkil etgan.

BMTTDning "Gender stereotiplari va patriarxal me'yorlarning salbiy ta'siri" hisobotiga ko'ra. O'zbekistonda gender tengligi to'g'risida:

Respondentlarning 70 foizi ayol oilasiga ko'proq vaqt ajratishi, uy-ro'zg'orini boshqarishi va bolalarga g'amxo'rlik qilishi kerak degan stereotipga amal qiladi.

Erkaklarning 61 foizi faqat erkak muvaffaqiyatli tadbirkor bo'lishi mumkin degan fikrga qo'shiladi

Erkaklarning 36 foizi va ayollarning 23 foizi tabiiy fanlar va muhandislik sohasida

ayollarni qobiliyatsiz deb hisoblaydi.

Rahbarlik va boshqaruv. Biroq, ayollarning barcha sektorlarda rahbarlik va boshqaruv lavozimlarida yetarlicha vakillik darajasi saqlanib qolmoqda, ya'ni ayollar ulushi qaror qabul qilishga ta'sir qilish uchun zarur bo'lgan 30 foizga yetmagan. O'zbekistonda rahbarlik lavozimlarida ayollar va erkaklar nisbati mos ravishda 27 va 73 foizni tashkil etadi.

Xususi korxonalarni boshqarishga jalb qilingan ayollar ulushi Markaziy Osiyoda eng past ko'rsatkichlardan biri bo'lib, tadbirkor ayollarning o'zlari ko'pincha jiddiy e'tiborga olinmaydi. Shu munosabat bilan, hisob-kitoblarga ko'ra, raqamli gender tafovuti tufayli O'zbekiston so'nggi o'n yil ichida YaIMda qariyb 8 milliard AQSh dollarini yo'qotgan, bu 2020-yildagi yo'qotishlar taxminan 755 million AQSh dollariga teng bo'lganidan sezilarli darajada oshgan.

Raqamli ko'nikmalar darajasiga ta'sir qiluvchi to'rtta asosiy omil:

Jins: ayollarning raqamli ko'nikmalar darajasi erkaklarga qaraganda 24% past (asosiy raqamli ko'nikmalar uchun gender farqi - 23%, standart raqamli ko'nikmalar uchun - 21%, ilg'or raqamli ko'nikmalar uchun - 26%).

Yosh: 35 yoshgacha bo'lgan ayollarga qaraganda raqamli ko'nikmalarga ega 35 yoshdan oshgan ayollar deyarli 10% kamroq.

Daromad: Yuqori daromadga ega bo'lganlar rivojlangan raqamli ko'nikmalarga ega bo'lish ehtimoli 36% ga ko'proq.

Ta'lim: Kollej darajasiga ega bo'lganlar ilg'or raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish ehtimoli 19% ga ko'proq.

Bank hisob raqami. Dunyoda 2021-yilda dunyodagi katta yoshlilarning 76 foizi bankda, boshqa moliya institutida hisob raqamiga ega bo'lgan yoki mobil to'lov xizmatlaridan foydalangan. 2017 yilda qamrov 68 foizni, 2011 yilda 51 foizni tashkil etdi. Bank hisob raqamiga ega bo'lish bo'yicha O'zbekiston mintaqadagi boshqa mamlakatlardan biroz ortda qolmoqda: Qozog'istonda bu ko'rsatkich 81%, Turkiyada 74%, Rossiyada 90%. Tojikistonda bu ko'rsatkich bo'yicha kattalar ulushi 39% ni tashkil qiladi.

O'zbekistonda katta yoshdagilarning 44 foizi bank hisob raqamiga ega, hisob raqamiga ega ayollar ulushi esa 39 foizni tashkil etadi. Eng kambag'al uy xo'jaliklarida kattalar qamrovi 41% ni tashkil qiladi. Shu bilan birga, mamlakatda bankka ega bo'lmagan katta yoshlilarning 16 foizi (barcha kattalarning deyarli 10 foizi) naqd pulda pensiya to'lovlarini olgan.

Yechimlar Qizlarning bilim olish darajasini oshirish yosh ayollar salomatligi va iqtisodiy kelajagiga aniq ta'sir ko'rsatadi, bu esa o'z navbatida ularning butun jamiyati istiqbollari yaxshilaydi.

Ayollar va qizlarni raqamli ko'nikmalar bilan jihozlash ularni raqamli texnologiyalarni biladigan odamlar bilan tenglashtirishga yordam beradi va ko'proq

harakat va tanlov erkinligi uchun son-sanoqsiz imkoniyatlarni ochadi. Masalan, sog'liq va qonuniy huquqlarga oid veb-saytlar va mobil ilovalar ayollarga o'zlarini va oilalarini himoya qilish va ularga g'amxo'rlik qilish bo'yicha ongli qarorlar qabul qilishda yordam berishi mumkin, ijtimoiy media va raqamli aloqalar esa ayollarga ma'lumot tarqatish va bilimlarni o'zlarining yaqin hamjamiyatlaridan tashqarida almashish imkonini beradi.

Mobil ta'lim imkoniyatlari, savodxonlik ilovasidan tortib, turli fanlar bo'yicha onlayn kurslarni ochilishi, qizlar va katta yoshli ayollar uchun yangi ta'lim imkoniyatlarini ochishi mumkin. Ish qidirish mexanizmlari va professional tarmoq saytlari ayollarga mehnat bozorida raqobatlashish imkonini beradi, elektron tijorat platformalari va raqamli bank xizmatlari esa ularning daromadlari va mustaqilligini oshirishga yordam beradi.

Manbalar:

1. Lusardi, Annamaria, Pierre-Carl Michaud, and Olivia S. Mitchell. 2013. Optimal Financial Literacy and Wealth Inequality. NBER Working Paper 18669.
2. Ганиев, М. М. Гендерное равенство в Узбекистане / М. М. Ганиев. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2022. — № 39 (434). — С. 183-185. — URL: <https://moluch.ru/archive/434/95163>.
3. Женщины и сфера труда в Узбекистане На пути к гендерному равенству и достойному труду для всех 2-е издание, дополненное/ © Международная организация труда, 2023 Второе издание, 2023
4. Women, Business and the Law. 2024 International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank 1818 H Street NW, Washington, DC 20433 <https://openknowledge.worldbank.org/bitstreams/9bc44005-2490-41f8-b975-af35cbae8b9a/download>
5. https://webapps.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-moscow/documents/publication/wcms_907345.pdf
6. [Гендерные вопросы — Материалы Всемирного банка для учащихся «А знаешь ли ты... ?» \(un.org\). https://www.un.org/ru/youthink/gender.shtml](https://www.un.org/ru/youthink/gender.shtml)
7. [Гендерные разрывы в странах Евразии: Негативные последствия COVID-19 \(oecd.org\)/ https://www2.oecd.org/eurasia/Gender%20gaps%20in%20Eurasia_Mar%202021RUSC%20over.pdf](https://www2.oecd.org/eurasia/Gender%20gaps%20in%20Eurasia_Mar%202021RUSC%20over.pdf)
8. Davirova, Shakhlo Shukrullayevna; SOVEREIGN CREDIT RATING, International Scientific and Practical Conference World science, 3, 2 , 28-30,2017,ROST
9. Stella Arzumanyan , Zokhida Adilova, Nargiza Khujanazarova, Shakhlo Davirova, Aziza Karimova; „Analysis of the transition to an innovative economy in developed countries (on the example of Israel),"International Journal of Advanced Science and Technology, Elsevier, Scopus",29,"No. 5, (2020),"pp. 1804-1813,2020,International Journal of Advanced Science and Technology
10. SH, DAVIROVA SH.; ONLINE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN HIGHER EDUCATION, Seyboldreport,18, No 10,856-866, 2023,The Seybold report.